

СЕКЦІЯ “ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРИ РИНКУ І МЕХАНІЗМІВ ЕФЕКТИВНОГО ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ В МІЖНАРОДНІЙ ЕКОНОМІЦІ”

УДК 338.49:339.13

РИНКОВА ІНФРАСТРУКТУРА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ АПК

*О.Д.Гудзинський, доктор економічних наук, професор
Національний аграрний університет*

*В статті дано оцінку стану, тенденцій та стратегічного розвитку
ринкової інфраструктури, інституціоналізму*

*В статье дана оценка состояния, тенденций и стратегического
развития рыночной инфраструктуры, институционализма*

Вступ. Кінцева результативність АПК як системи значною мірою залежить від розвитку ринкової інфраструктури та інституціоналізму, їх збалансованості з основним виробництвом. Розвиток останніх знаходиться на початковій стадії. Виникають проблеми організаційно-правового та економічного характеру. Це потребує системного і комплексного підходу до їх розв'язання.

Проблема. В економічній літературі проблемам інфраструктурного та інституціонального розвитку присвячено багато наукових досліджень. Більшість авторів (М.Й.Хорунжий, Ю.М.Лопатинський, Т.О.Осташко, А.А.Ткач та ін.) розглядають окремо інфраструктурні проблеми або інституціональні. Системно-комплексний підхід в єдності останніх з основним виробництвом розкрито недостатньо. Все це потребує проведення як теоретичних, так і емпіричних досліджень.

Мета дослідження. Оцінка стану, тенденцій та стратегічного розвитку інфраструктури, інституціоналізму.

Результати дослідження. Перехід аграрного сектора економіки на ринкові принципи господарювання сприяв розвитку нових

формувань інфраструктурного та інституціонального спрямування. Це насамперед виробнича інфраструктура, функціонально цільовою спрямованістю якої є виробничо-технічне обслуговування агропромислового виробництва.

Основне виробництво і виробничо-технічне обслуговування взаємозв'язані і в своїй єдності повинні спрямовувати свою діяльність на забезпечення синергічного ефекту діяльності АПК.

Однак в реальній практиці такий взаємозв'язок не завжди забезпечується. Основна причина — розбалансованість в місії, цілях суб'єктів діяльності. Суб'єкти основного виробництва і виробничо-технічне обслуговування не виступають як єдина інтегрована система. Наявність різних суб'єктів власності в сфері виробничо-технічного обслуговування різко збільшили транзакційні витрати, що призвело до підвищення собівартості продукції АПК. Усугубили економічне положення сільськогосподарських підприємств неадекватність розвитку різних формувань виробничо-технічного та іншого агросервісного обслуговування. Недостатній розвиток агрохімічного обслуговування, обслуговування тваринницьких ферм і комплексів, обслуговування меліоративних систем, насінництва, селекції, генетики та ін.

Підсилює негативні тенденції в АПК недостатній розвиток інституціональної системи (інформаційне, фінансово-банківське обслуговування, маркетингове та оргтехнічне забезпечення та ін.).

Існує розбалансованість в організаційно-економічних та правових механізмах управління.

В організаційному механізмі відбувся процес деінтеграції функцій, що значно ускладнило управління єдиним технологічним процесом в системі: “постачання — виробництво — переробка — транспортування — реалізація — обслуговування споживачів”. Деінтеграційний функціональний інтерес став пріоритетним в загальній системі інтересів. Такий функціонально-деінтегрований підхід призвів до розбалансованості на продовольчому ринку між пропозицією і попитом через низький рівень платоспроможності населення. Це підтверджується рівнем та якістю життя населення, дотриманням медичних норм споживання.

Не одержав достатнього розвитку економічно-правовий та організаційний аспекти проблеми, а саме:

- правовий захист інтересів суб'єктів соціально-трудових відносин. Практично правова основа спрямована на захист лише інтересів роботодавця, власника, інвестора;
- розбалансованість економічних інтересів в системі: основне виробництво, виробниче та агросервісне обслуговування, торгівля та ін.;
- недостатній розвиток маркетингово-логістичних систем як реальної основи обґрунтування рішень, скорочення трансакційних витрат;
- недосконалість корпоративного управління, корпоративної культури;
- неадекватність організаційного розвитку підприємницьких структур трансформаційним процесам у зовнішньому середовищі та ін.

Особливо потребує розвитку теорія і методологія організаційного розвитку як головна системоутворююча функція по забезпеченню синергійного ефекту в діяльності підприємств та в цілому АПК шляхом комплексного підходу до використання потенційних можливостей, сформованих на інноваційних моделях.

Потребує також розвитку теорія і методологія інфраструктури аграрного ринку та інституціоналізму.

Інфраструктура аграрного ринку представлена новими організаційними формуваннями ринкового типу – кредитними спілками, дорадчими службами, консалтинговими структурами тощо. При цьому слід зазначити, що більшість з них сформована не за ініціативою підприємницьких структур виробничого спрямування. Це наклало свій відбиток на зміст і характер економічних відносин між суб'єктами основного виробництва і інфраструктурними формуваннями аграрного ринку. Виникла прогалина в цільовій спрямованості останніх по відношенню до суб'єктів основного виробництва, що призводить до розриву в системі економічних відносин. Крім цього, в аграрному секторі економіки виникли проблеми орендних та

соціально-трудоу відносин.

Потребують розвитку інститути: власності, контрактів та державного регулювання. Це вимагає, перш за все, розробки теоретико-методологічних підходів до удосконалення та розвитку усіх складових системи відносин: соціальних, економічних, управлінських, орендних, владних, власності та ін. Визначальним в теорії і методології повинна бути концепція розвитку суспільства в цілому та аграрного сектора. На нашу думку, основою концептуального підходу повинні бути:

- розвиток систем на раціональному поєднанні колективності та атомарного професійного індивідуалізму;
- інтеграційна взаємодія суб'єктів діяльності виробничого спрямування з суб'єктами ринкової інфраструктури;
- динамічно-адаптований та збалансований розвиток основного виробництва, ринкової інфраструктури та інституціоналізму;
- забезпечення розвитку систем на основі єдності інтересів;
- оптимальна стратегічна і ситуаційна збалансованість механізмів управління, ринкового лібералізму та державного протекціонізму;
- соціальні, екологічні та економічні індикатори розвитку;
- розвиток соціально-економічної системи на принципах збалансованого підходу та раціонального поєднання малого, середнього і великого бізнесу;
- нова філософія мислення, в основі якої: традиційні цінності, організаційна та корпоративна культура, розуміння бізнесу як ділової активності населення;
- здоровий консерватизм з раціональним поєднанням інноваційної моделі розвитку;
- упереджувальний характер суспільної готовності та системи менеджменту до інноваційних змін та змін у зовнішньому конкурентному середовищі;
- особливості та специфіка розвитку аграрного сектора економіки в Україні та ін.

Таким чином, лише системно-комплексний підхід до розвитку ринкової інфраструктури та інституціонально-структурної трансфор-

мації в аграрному секторі дозволить сформувати результативну систему управління АПК.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гудзинський О.Д., Кірейцев Г.Г., Савчук В.К. Економічна теорія та реалізація її положень в механізмах розвитку АПК // Економічна теорія. Науковий журнал.- № 2.- 2005.- С. 80-95.
2. Попатинський Ю.М. Трансформація аграрного сектора: інституціональні засади. – Чернівці: Рута, 2006. – 344 с.
3. Осташко Т.О. Ринкова трансформація аграрного сектора. -К.: Фенікс, 2004. – 280 с.
4. Ткач А.А. Інституціональні основи ринкової інфраструктури: Монографія / НАН України. Об'єднаний інститут економіки. -К., 2005. – 295 с.
5. Хорунжий М.Й. Організація агропромислового комплексу: Підручник. -К.: КНЕУ, 2001. – 382 с.